

برادران پیرخانی

ن وَالْفِلمِ وَمَا بَسْطُرُونَ

اگر بخواهیم اختراعات جهان بشری را ارزیابی کنیم بی‌گمان هنر خط ارجمندترین آنها بشمار خواهد رفت و از هر جهت از هنر کیهان‌پیمائی بسی‌گرانباتر و حیرت‌انگیزتر است .

خوی آدمی همیشه بر آن بوده است که این پدیده بدیع را تا آنجا که ممکن است زیبا و زیباتر سازد . این خواهشی است که در جان هر انسانی نهاده شده است و سرچشمه آن همان فلسفه زیبایی افلاطونیست که خود کتابی جداگانه می‌خواهد .

مردم هر کشوری در آفرینش زیباییها دست و سلیقه خاصی دارند و بی‌شک سلیقه ایرانیها در آرایش خط و گوناگون ساختن آن بر همه‌ی جهانیان برتری دارد .

زیبانویسی فارسی از دشوارترین کارهای هنری است و از میان همه‌ی خطها خط نستعلیق از همه دشوارتر است و چه بسا که يك قطعه خط نستعلیق را بر فراز همه‌ی هنرها و در بالای موزه‌های هنری جای میدهند .

هنرمندان ایرانی در زیبا ساختن خط تاپیای اعجاز شکیبائی و پشت‌کار نشان داده‌اند . در میان این گروه کسانی هستند که چهل پنجاه سال راه پر پیچ‌وخم و پرفراز و نشیب خوش‌نویسی را پیموده‌اند و هرگز احساس خستگی نکرده‌اند .

همیشه این گروه بحکم زیبایی مورد احترام و ستایش بوده‌اند .

در روزگاران گذشته چه بسیار میتوان دید که پادشاهان و مردان بزرگ شمع و لاله دست گرفته بر بالای سر خوشنویسان نامی ایستاده‌اند تا تماشاگر کار هنری ایشان باشند .

وارستگی، بزرگواری، نیک‌منشی، خیرخواهی و صدها صفت نیک‌دیگر از خصوصیات هنرمند است و برآستی هنرمندان خط از این همه بنحو شایسته‌ای برخوردارند .

بدون تردید، آنکس که خلاق هنر شد، آنکس که

سخن پیاله‌شگفت انگیز است که اندیشه‌های تابناک و بی‌پایان بشری را در خود جای میدهد و خط هنر بسیار گرانبهایست که سخن را در پناه خود میگیرد و بر روی کاغذ و حریر و پوست نقش میکند تا از گزند زمان در امان ماند و انسانها بتوانند آن را دست‌بدرست و دیار بدیار ببرند و بیکدیگر ارمغان سازند .

آفریدگار زیباییها شد ، آنکس که توانست اثری پدید آورد که مظهر تجلی حق باشد نمیتواند پست و ناپاک باشد .

لازمه هنرمند بزرگواری و پاکمنشی است ، همچنانکه از چراغ بجز نورپاشی توقعی نمیتوان داشت. از خوش نویسانی که توانسته اند با هنرخویش بفرهنگ کشور خدمت کنند دوتن از فرزندان مرحوم آقا سیدمرتضی خوش نویس (سراج الکتاب) را باید نام برد (شادروان آقا سیدمرتضی خود از خوش نویسان معروف بوده که از آثار او میتوان شاهنامه فردوسی و گلستان شیخ سعدی را نام برد) .

این دو هنرمند تاکنون کتابهای بسیار با خطی خوش نوشته اند که از آن میان میتوان کلیات سعدی - خمسه نظامی - مثنوی مولوی بخط آقا سیدحسن میرخانی و قرآن مجید و برخی کتب کلاسیک بخط آقا سیدحسین میرخانی را نام برد که با استقبال گرم ارباب هنر مواجه گردیده است .

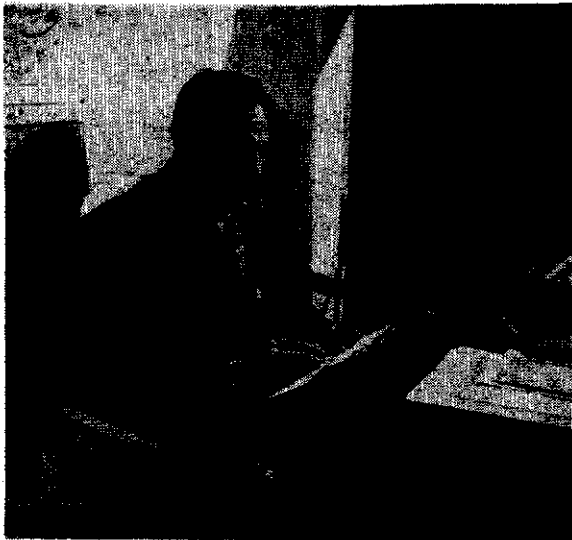
آقا سیدحسین و آقا سیدحسن میرخانی از کودکی در نزد پدر خود بفرآ گرفتن هنرخوش نویسی پرداختند و بعد از آن نیز مدت ها در محضر اساتید مسلم این فن رموز مختلف و ریزه کاربهای خوش نویسی را فرا گرفتند .

نمونه ای از خط آقای سیدحسن میرخانی

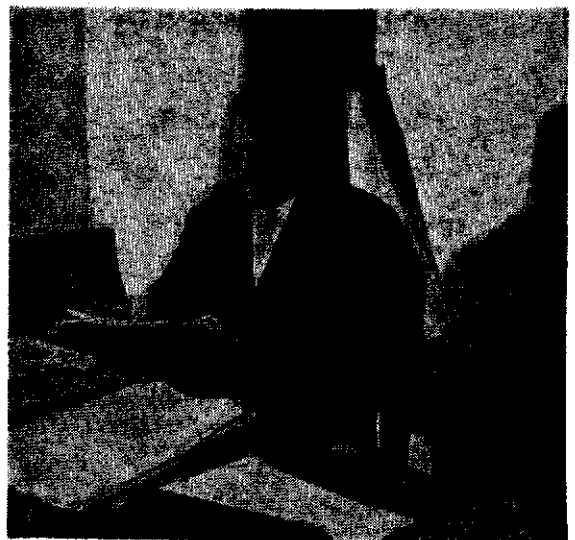

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

آقای سیدحسن میرخانی

آقای سیدحسین میرخانی

دست من دل ساست گم

آقای سیدحسن میرخانی بانواع مختلف خطوط مرسوم در ایران : نستعلیق ، نسخ ، ثلث ، تعلیق ، رقاع ، ریحان ، شکسته نستعلیق و تحریر تسلط کامل دارد و علاوه برآن از نظر اخلاق و تقوی نیز مقامی شایسته دارد و فروتنی و وارستگی او مطلبی است که در نخستین برخورد جلب توجه مینماید .

سیدحسن میرخانی در سرودن شعر نیز دست دارد و در اشعار خود که اثری از عرفان و صفای نفس دارد «بنده» تخلص میکند و مجموعه اشعار او بنام «دیوان بنده» بطبع رسیده است .

این استاد تاکنون شاگردان فراوانی داشته که همه آنان را بدون کمترین چشم داشت مادی تربیت نموده و بسیاری از آنان هم اکنون از خوش نویسان بنام اند . کتاب مشنوی مولوی که بخط میرحسن میرخانی نگارش یافته علاوه برآنکه از نظر زیبایی خط مورد کمال توجه است همچنانکه خود او ادعا میکند صحیحترین کتاب مشنوی است که تاکنون بچاپ رسیده است . حسن میرخانی با بلند نظری خاص این کتاب را ب سرمایه خود طبع نموده و بیهای بسیار نازل در اختیار همگان قرار داده است .

چند نمونه از خط آقای سیدحسن میرخانی

مرا کفیه
نو کافیه

اَفَلَمْ يَرَى الْهَمَّ مِنْ بَاقِيَةِ (۸) وَجَاءَ فَرْعَوْنُ وَمَنْ قَبْلَهُ وَالْمُلُوكُ كَانَتْ بِأَحْاطِيَّتِهِ (۹) فَصَوَّرْنَا
 رَسُولَ رَبِّجِبْرِئِلَ فَقَاذَهُمْ أَخَذَهُ رَابِعَةً (۱۰) إِنَّمَا طَعَامُ الْمَاءِ وَحَمَلْنَا لَمْ فِي الْجَارِيَةِ (۱۱)
 لِنَجْعَلَهَا لَكُمْ تَذَكُّرًا وَتَعِيَمًا أذُنًا (۱۲) وَأَعْيَتِهِ (۱۳) فَأِذَا نَفَخْنَا فِي الصُّورِ نَفْخَةٌ وَاحِدَةٌ (۱۴)
 وَجَمَلَتِ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ فَذُكِّرْتُمْ وَاحِدَةٌ (۱۵) فَيَوْمَئِذٍ وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ (۱۵)
 وَانْشَقَّتِ السَّمَاءُ فَهِيَ يَوْمَئِذٍ وَاهِيَةٌ (۱۶) وَالْمَلَكُ عَلَى أَرْجَائِهَا وَيَحُلُّ عَرْشَ رَبِّكَ
 فَوْقَ يَوْمِئِذٍ ثَمَانِيَةً (۱۷) يَوْمَئِذٍ نَعْرُضُونَ لَأَن تَحْفَىٰ مِنْكُمْ خَافِيَةٌ (۱۸) فَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابًا
 بِيَمِينٍ فَيَقُولُ يَا قَوْمِ أَرَأَيْتُمْ أَفَرَأَيْتُمْ كِتَابِيَةً (۱۹) إِنِّي طُنَّيْتُ أَنِّي مُلَاقٍ حِسَابِيَةً (۲۰) فَمَوْفِي
 عِدَّتِي رَاضِيَةً (۲۱) فِي حَبْتَةٍ عَالِيَةٍ (۲۲) فَطُوفُوا دَانِيَةً (۲۳) كُلُوا وَأَشْرَبُوا بِرِئْسَتِنَا
 يَا اسْتَغْفِرُوا فِي الْأَيَّامِ الْخَالِيَةِ (۲۴) وَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابًا بِشِمَالٍ فَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي لَمْ أُوتِ
 كِتَابِيَةً (۲۵) وَلَمْ أَدرِ مَا حِسَابِيَةً (۲۶) يَا لَيْتَهَا كَانَتِ الْقَاضِيَةَ (۲۷) مَا أَغْنَىٰ عَنِّي نَارٌ
 (۲۸) بَلَكَ عَنِّي سُلْطَانِيَةً (۲۹) خَذُوهُ فَعَقُوهُ (۳۰) ثُمَّ ائْتِمُّوا صِلْوَةً (۳۱) ثُمَّ فِي سِلْسِلَةٍ
 ذُرِّعُوا سُبُوحًا زُرَّاعًا فَاسْكُوهَا (۳۲) إِنَّهُ كَانَ لِلْأَوَّابِينَ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ (۳۳) وَلَا يَخَافُ
 عَلَىٰ طَعَامِ الْمُسْكِينِ (۳۴) فَلَيْسَ لَهُ الْيَوْمَ بُهْنًا حَمِيمٌ (۳۵) وَلَا طَعَامَ الْإِمْرَانِ غَسِيلِينَ (۳۶)
 لَا يَأْكُلُهُ إِلَّا الْخَاطِطُونَ (۳۷) فَلَا أَرْقُمُ إِلَّا بِأَبْصُرُونَ (۳۸) وَمَا لَا يَبْصُرُونَ (۳۹)

صفحه‌ای از کلام الله مجید
بخط آقا سیدحسین میرخانی

نمونه‌ای از خط آقا سیدحسین میرخانی

مُصَلِّيًا عَلَىٰ أَسْبَابِ الْمُسْتَضْفَىٰ وَالْمُسْتَكْمَلِينَ الشَّرِيفِ
 مُصَلِّيًا عَلَىٰ أَسْبَابِ الْمُسْتَضْفَىٰ وَالْمُسْتَكْمَلِينَ الشَّرِيفِ

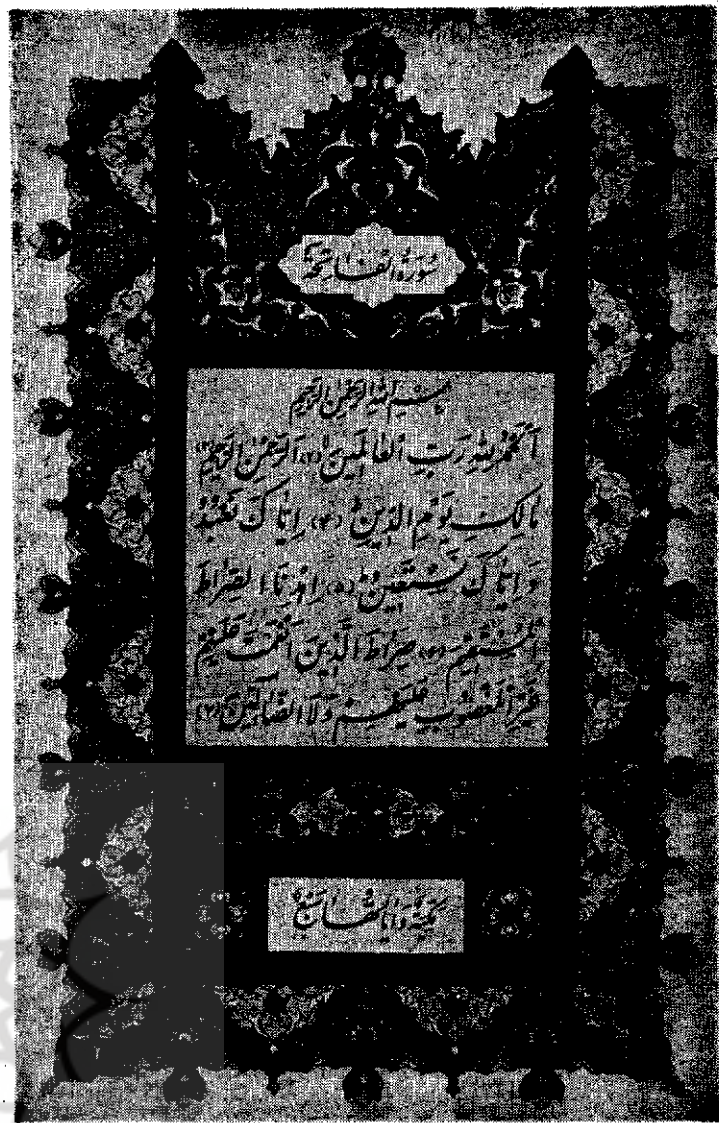
اعلیحضرت همایونی قرار گرفت .

واما درباره انگیزه تحریر قرآن بخط نستعلیق که تا قبل از ایشان همیشه بخط نسخ تحریر میگشت در ابتدای قرآنی که در سال ۱۳۲۳ طبع و انتشار یافت میرخانی چنین مینویسد :

« نگارنده این قرآن مجید و کلام رب حمید حسین میرخانی فرزند مرحوم مغفور آقا سید مرتضی خوش نویس معروف که آثار خطی آن مرحوم را همه کس دیده ومی شناسد مدتی بود که در نظر داشت خط زیبای نستعلیق را که از ابداعات مختص ایرانی است با نوشتن قرآن کریم و خطاب رب عظیم زینت بخشد و درینج بود که این افتخار نصیب این خط ظریف نگردد . لکن انجام این خیال با قلت بضاعت حقیر محال مینمود ولی از آنجائیکه انجام آنرا بیاد بود پدر بزرگوارم فریضه خود میدانستم از باطن قرآن و روح آن مرحوم همت خواستم و با تمام مشکلاتیکه اینکار داشت چراغ توفیق فرا راه حقیر گذاشته شد و بیمن الطاف بیکران خداوندی وسایل امر فراهم آمد و قضا را شبی در خواب دیدم که با انگشت در آسمان کلمه الرحیم نام اعظم رب کریم را نوشتند که یک سرخط مشرق و دیگری مغرب را فرا گرفته است . این خواب که اشراق آسمانی است یکباره بر شوق وذوقم افزوده دانستم که سعادت اینکار نه به اراده بنده ذلیل بلکه بعنایت رب جلیل است .

زحماتی که نویسنده در نوشتن این قرآن بخط نستعلیق تحمل نموده است بر صاحبان قلم و نویسندگان مشهود است و احتیاج بتذکار نیست خصوصاً اگر نقل آنرا از خط نسخ باین خط در نظر گیرند غرض اینست که »

باری آقای سید حسین میرخانی پیاس تحریر قرآن بخط خوش و زیبای نستعلیق بدریافت نشان درجه یک هنر از شاهنشاه و همچنین از وزارت فرهنگ و دانشگاه اسلامی الازهر مصر موفق شده است .

یک صفحه از کلام الله مجید بخط آقا سید حسین میرخانی

آقای سید حسین میرخانی نیز از دوران خوش نویسی خود خاطرات جالبی دارد که از آن جمله موضوع نوشتن فرمان ستوان دومی والاحضرت ولایت عهد وقت (اعلیحضرت محمدرضا شاه) است که بوسیله سر لشگر عزیز الله ضرغامی رئیس ستاد ارتش وقت بمسابقه گذاشته شد و بنا به اشاره اعلیحضرت فقید نگارش آن بعهد برنده مسابقه آقای سید حسین میرخانی که آن روز هم عهده دار نوشتن فرمانها در ستاد ارتش بود نهاده شد .

میرخانی بحکم ذوق وعلاقه یک نسخه از آن فرمان را در بایگانی کارهای هنری خود نگاهداری کرده است که در نمایشگاه خط که در سال ۱۳۳۸ بوسیله وزارت فرهنگ در تالار فرهنگ تشکیل گردید مورد توجه